

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА

О.А.Белевят, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання сутності поняття "соціальна інфраструктура", її класифікації та напрямків оцінки в умовах сьогодення. Обґрунтовано основні проблеми, які виникають в процесі реалізації заходів щодо соціально-економічного розвитку села.

В статье рассмотрен вопрос сущности понятия "социальная инфраструктура", ее классификация и направления оценки в сложившихся условиях. Обоснованы основные проблемы, которые возникают в процессе реализации мероприятий по социально-экономическому развитию села.

В умовах сьогодення виникає необхідність дослідження таких елементів відтворення, які безпосередньо не беруть участі у виробничому процесі, але впливають на нього. Оцінка рівня соціального розвитку, особливо на селі, є досить гострою проблемою, яка не знаходить свого вирішення вже більше десяти років. Наслідки аграрної кризи не дають можливості вдосконалити виробничу інфраструктуру через недостатність коштів на розвиток соціальної, відповідно, коштів не залишається зовсім.

Визначаючи сутність соціальної інфраструктури, слід зазначити, що їй притаманні як загальні з усіма галузями народного господарства риси і відношення, на які рівною мірою впливають соціально-економічні закономірності, так і економічні особливості, в силу яких соціальна інфраструктура пов'язана відношеннями тільки з окремими галузями народного господарства [2].

Взагалі сутність та історія появи поняття "соціальна інфраструктура" пов'язана із такими дослідниками, як С.Г.Важенін, М.І.Долішній, В.А.Жамін, О.І.Кочерга, В.В.Пациорковський, Ж.І.Тощенко. Більшість авторів, досліджуючи сутність поняття, схиляються до того, що соціальна інфраструктура є матеріально-речовим елементом соціального розвитку, який забезпечує загальні умови для економічного та соціального процесу. Отже, соціально-

економічний розвиток будь-якого підприємства, населеного пункту, регіону, країни може проходити лише в комплексі певних заходів, які дадуть можливість покращувати економічні показники, в тому числі за рахунок покращення життєвого рівня населення, і навпаки, покращення життєвого рівня населення сприятиме підвищенню продуктивності праці, а відповідно покращенню інших економічних показників.

При цьому соціальна інфраструктура виражає відносини з приводу діяльності, яка спрямована на створення комплексу умов для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності та розвитку кожної людини, тобто загальних умов росту процесу соціального відтворення [4].

Проаналізувавши погляди вчених-економістів, ми вважаємо, що соціальна інфраструктура повинна забезпечувати умови суспільного та приватного споживання, а також виробництва на визначеній території або певному підприємстві. При цьому метою нашого дослідження є визначення складових соціальної інфраструктури села та обґрунтування основних напрямків її формування та розвитку.

Особливістю соціальної інфраструктури є те, що при її оцінці необхідно враховувати регіональні особливості, або особливості підприємства, яке досліджується. Крім цього в основу дослідження необхідно покласти комплексну оцінку всіх складових соціального розвитку та виявити його взаємозв'язок та взаємозалежність від економічного розвитку.

Так, слід зазначити, що для оцінки соціальної інфраструктури села необхідно виходити із галузевої специфіки. Зазначимо, що соціальна інфраструктура села являє собою мережу підприємств, об'єднань, організацій, а також окремих служб, що забезпечують задоволення потреб сільського населення, крім потреб у праці і сфері суспільного виробництва. Вона є частиною соціальної інфраструктури країни або певного регіону, що включає житлово-комунальне господарство, освіту, культуру та мистецтво, охорону здоров'я, фізичну культуру та соціальне забезпечення, кредитування та страхування, службу побуту, транспорт та зв'язок, інші види

діяльності сфери обслуговування, а також торгівлю та громадське харчування [3]. При цьому окремі служби оцінюються за показниками матеріально-технічної бази, робітникам, господарським та іншим зв'язкам.

Отже, дане визначення дає підстави стверджувати, що напрямок теоретичного та практичного дослідження повинен бути пов'язаний з комплексною оцінкою великої кількості складових соціально-економічного розвитку села.

На нашу думку, соціальна інфраструктура села є сукупністю об'єктів, які забезпечують задоволення потреб населення шляхом надання благ та опосередковано впливають на ефективність виробництва через основну продуктивну силу — людей. При цьому об'єкти соціальної інфраструктури на селі підпадають під ознаки, якими характеризуються суспільні блага. Отже, суспільно-соціальні блага, як об'єкти соціальної інфраструктури на селі — це школи, дитячі садки, житлове-комунальне господарство, газові мережі, торгівля, зв'язок, охорона здоров'я, клуби, бібліотеки та інші об'єкти, які можуть забезпечувати повноцінне життя населення в сільській місцевості [2].

Дослідження соціальної інфраструктури повинно проходити у напрямку оцінки не лише кількісних характеристик даних об'єктів, а і їх якісних ознак та впливу на життєдіяльність та продуктивність праці сільського населення. При цьому необхідно враховувати класифікацію соціальної інфраструктури села, яка побудована на характері надання певних благ (рис.1).

Реалізація складових ринкового механізму повинна забезпечувати виробництво, надання всіх зазначених благ або гарантувати через об'єкти соціальної інфраструктури необхідний мінімум цих благ та можливості їх отримання.

Слід зазначити, що більшість існуючих об'єктів соціальної інфраструктури не фінансується. Введення в експлуатацію нових об'єктів майже не відбувається. У більшості регіонів країни інтенсивне впровадження нових об'єктів соціальної інфраструктури відбувалося у 1990 році, велика їх кількість залишається недобудованими або вже знищеними. Для забезпечення нормаль-

ного функціонування всіх складових соціальної інфраструктури на селі необхідно змінити принципи їх функціонування, привести заклади соціальної інфраструктури до реалізації своїх послуг відповідно до ринкових умов. Але в більшості випадків це є неможливим, особливо що стосується лікарень, дошкільних та середніх навчальних закладів освіти, бібліотек. Єдиним можливим напрямком їх подальшого розвитку та реалізації послуг є державна підтримка. А в умовах дефіциту бюджетних коштів інвестування соціальної сфери є досить проблематичним.

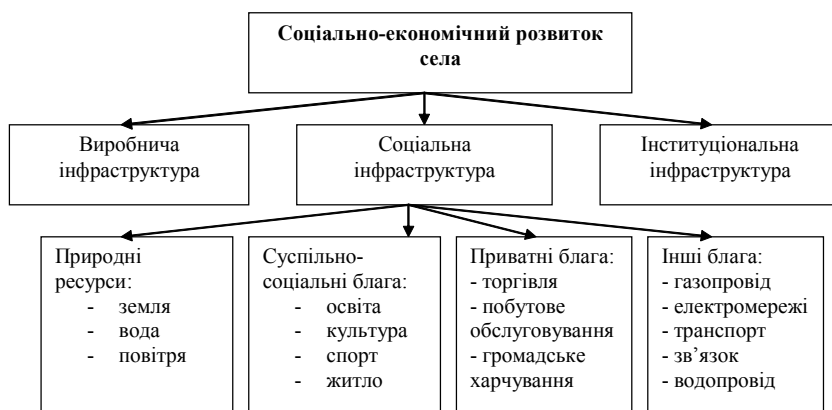

Рис. 1. Класифікація соціальної інфраструктури села

Оцінка обласного бюджету Миколаївської області на 2006 рік дає підстави стверджувати, що та частина коштів, яка спрямована на розвиток села, є недостатньою для підтримки виробничої сфери, відповідно, на розвиток соціальної інфраструктури коштів не передбачено.

Слід зазначити, що в цілому по області було виділено на соціальний захист та соціальне забезпечення населення до 4,7 % коштів від загальної суми видаткової частини бюджету з урахуванням субвенцій місцевим бюджетам. На освіту — 15,6 %, на охорону здоров'я — 19,2 %, транспорт та зв'язок — 1,3 %, житлово-комунальне господарство — 0,1%. Кошти на розвиток

виробничої сфери сільського господарства передбачалося виділяти з резервного фонду. Окремої статті не передбачено, у 2005 році питома вага даної статті витрат “Сільське, лісове, рибне господарство, мисливство” становила лише 2,9 % від загальної суми видаткової частини обласного бюджету.

Враховуючи все вище викладене, слід відмітити, що кожне сільськогосподарське підприємство повинно власними силами забезпечувати розвиток соціальної інфраструктури. Джерелом коштів може бути частина чистого прибутку підприємства або кошти спеціальних фондів. Залучати кошти для розвитку соціальної інфраструктури є недоцільним.

Деталізуючи дослідження, слід відмітити, що навіть передові сільськогосподарські підприємства області не мають можливості вкладати достатні кошти для розвитку соціальної інфраструктури. В більшості випадків кошти виділяються для газифікації будинків населення. Фінансування інших складових соціальної сфери є довгостроковим. Так, державне підприємство “Племрепродуктор “Степове” Миколаївського району в середньому за останні п’ять років отримало чистого прибутку 748,4 тис.грн. на рік, а обсяги капітальних вкладень становили 975,8 тис.грн. на рік.

В досліджуваному підприємстві значна частина капітальних вкладень здійснюється за рахунок власних коштів підприємства, а також державних коштів по реалізації програми розвитку сільськогосподарських галузей. Більша частина коштів витрачається на придбання основних засобів та формування основного стада, на капітальне будівництво лише 10,4%. Проект будівництва лікарні був довгостроковим, але результативним. Крім цього об’єкту на балансі підприємства знаходяться школа, дитячий садок, школа-інтернат, будинок культури, спортивна зала.

У цілому питання фінансування розвитку об’єктів соціальної інфраструктури постає досить гостро через недостатність фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємств та селищних рад. Отже, реалізація заходів щодо відтворення об’єктів соціальної інфраструктури на селі та надання всіх необхідних благ населенню є можливим лише за умови економічного розвитку виробничої сфе-

ри та покращення життєвого рівня населення.

Зараз майже повністю життєвий рівень сільських мешканців залежить не від розвитку сільськогосподарського виробництва в підприємствах суспільного сектору, а від інтенсивності розвитку особистого селянського господарства. Так як більшість сільськогосподарських підприємств не забезпечують сільське населення гідною заробітною платою та іншими виплатами через нестійкий фінансовий стан та багато інших складових. Всі складові соціальних благ перейшли до приватного забезпечення залежно від соціального рівня певних груп населення.

Дане питання може бути вирішене за рахунок реалізації цільових державних програм щодо підтримки соціальної інфраструктури села, реальних можливостей реалізації програм місцевими бюджетами та їх результативності.

Враховуючи все вище викладене, слід зазначити, що в умовах сьогодення майже не існує реальної можливості реалізовувати заходи щодо розвитку об'єктів соціальної інфраструктури на селі. По-перше, через недостатність фінансових ресурсів. По-друге, через незацікавленість товаровиробників вкладати кошти в соціальну інфраструктуру. По-третє, відтворення продуктивних сил проходить в своїй більшості під впливом екстенсивних факторів. Таким чином, лише системний підхід до вирішення поставленої проблеми дасть можливість отримати реальні результати, які будуть впливати не лише на соціальний, а і економічний розвиток села.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мазур Г.Ф. Аналіз використання та функціонування сільської соціальної інфраструктури Вінницької області // Аграрний вісник Причорномор'я. - Вип. 27.- ОДАУ, 2005.- С.31-37
2. Музика П.М. Становлення та розвиток соціальної сфери на селі в нових умовах господарювання // Економіка АПК. – 2000.- № 5.- С. 90-93
3. Соціальне відродження і розвиток села в умовах становлення ринкових відносин / М.Х. Вдовиченко, К.І. Якуба, М.К. Орлатий та ін.; За ред.. П.Т. Саблука, М.Х. Вдовиченко.- К.: Урожай, 1993.- 216 с.
4. Соціальна інфраструктура села: Навчальний пос. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 465 с.